

Tēzes virsraksts: Par tiesas kompetenci ārvalsts šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanas procesā

Tēzes: Ārvalsts šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanas procesā tiesas uzdevums ir noskaidrot, vai ārvalsts šķīrējtiesa nav pārkāpusi savas kompetences ietvarus un vai ir ievērotas pušu procesuālās garantijas, kas saistītas ar lietas iztiesāšanu mutiskā tiesas sēdē.

Strīdu par šķīrējtiesas līguma pastāvēšanu starp pusēm izskata šķīrējtiesas procesa laikā, tādējādi vispārējās jurisdikcijas tiesā šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanas procesā lietas dalībnieks nevar celt iebildumus, ka viņš nav bijis šķīrējtiesas līguma dalībnieks (Eiropas konvencijas par starptautisko komercšķīrējtiesu 5.panta 1.punkts).

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Civillietu departamenta

2010.gada 13.janvāra

LĒMUMS

Lietā Nr. SKC-395

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents A.Laviņš
senatore S.Lodziņa
senators K.Torgāns,

piedaloties likvidējamās SIA „Flaters” pārstāvjiem L. P. un Ē. S., AS „Belteheksport” pārstāvei advokātei Ingai Kačevskai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar slēgtās akciju sabiedrības „Belteheksport” blakus sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 9.novembra lēmumu, ar kuru atcelts Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 29.maija – 17.jūnija lēmums.

Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskā šķīrējtiesa 2008. gada 5.septembrī taisīja spriedumu (turpmāk – šķīrējtiesas spriedums), ar kuru nolēma piedzīt no Latvijā reģistrētās sabiedrības ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) „Flaters” par labu Baltkrievijas slēgtajai akciju sabiedrībai (turpmāk – AS) „Belteheksport”

parādu 190 000 EUR un līgumsodu 5 624 EUR, kā arī šķīrējtiesas izdevumus 6 976,73 EUR, kopā 202 600,75 EUR, jeb 142 388,61 LVL.

Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā 2009.gada 19.martā saņemts AS „Belteheksport” pieteikums par Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskās šķīrējtiesas 2008.gada 5.septembra sprieduma atzīšanu un izpildi Latvijā, norādot, ka noteiktajā 5 dienu termiņā atbildētāja labprātīgi nav izpildījusi šķīrējtiesas spriedumu.

SIA „Flaters” likvidators paskaidrojumā par AS „Belteheksport” pieteikumu norādījis, ka no 2007.gada 30.marta bezprocentu aizdevuma līguma Nr.7/07/09 (turpmāk – aizdevuma līgums) redzams, ka tas noslēgts nevis ar SIA „Flaters”, bet gan ar SIA „Flaters Ltd”, kuras adrese ir International Airport „Riga”, Latvia, konta numurs Latvijas Tirdzniecības bankā [...]. Norādītie rekvizīti neattiecas uz SIA „Flaters”, kas komercreģistrā reģistrēta ar numuru [...] un juridisko adresi [...] iela 46/2 – 140, Rīga.

[2] Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2009. gada 29.maija - 17.jūnija lēmumu nolemts atzīt un izpildīt Latvijā Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskās šķīrējtiesas 2008.gada 5.septembra spriedumu.

[3] Likvidējamā SIA „Flaters” iesniegusi blakus sūdzību par Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 29.maija - 17.jūnija lēmumu, kurā norādījusi, ka bankas konts Latvijas Tirdzniecības bankā [...], kas minēts aizdevuma līgumā, nekad nav piederējis SIA „Flaters”. Līdz ar to tā nav ne aizdevuma līguma, ne arī tajā ietvertā šķīrējtiesas līguma dalībniece. Tādējādi saskaņā ar 1958.gada 10.jūnija Ņujorkas Konvencijas par starptautiskās arbitražas lēmumu atzīšanu un izpildīšanu (turpmāk – Ņujorkas konvencija) 5.pantu tiesai bija pamats atteikties atzīt un izpildīt Latvijā šķīrējtiesas spriedumu.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas (turpmāk – Civillietu tiesas kolēģija) 2009.gada 9.novembra lēmumu Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 29.maija - 17.jūnija lēmums atcelts, nododot pieteikumu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Aizdevuma līgumu, kā arī tajā ietverto šķīrējtiesas līgumu noslēgušas AS „Belteheksport” no vienas puses un SIA „Flaters Ltd” (nevis SIA „Flaters”) no otras puses. Kā redzams no Komercreģistra izdrukas, SIA „Flaters” ir Latvijas Republikā reģistrēta

sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kuras reģistrācijas numurs ir [...] un juridiskā adrese – [...] iela 46/2 – 140, Rīga. AS „LTB Bank” (Latvian Trade Bank) 2009.gada 17.augusta izziņā Nr.04.5-E-13.04/1474 apstiprinājusi, ka kapitālsabiedrība SIA „Flaters” nav un nekad nav bijusi bankas klients un nekādi pieprasījuma noguldījuma konti, ne arī citi konti bankā nav un netika atvērti.

[4.2] Pirmās instances tiesai bija jāvērtē, vai SIA „Flaters” ir aizdevuma līguma un tajā ietvertā šķīrējtiesas līguma dalībniece un vai pastāv pamats saskaņā ar Ņujorkas konvencijas 5.pantu atteikties atzīt un izpildīt Latvijā ārvalsts šķīrējtiesas nolēmumu. Tā kā minētie apstākļi nav izvērtēti, pirmās instances tiesas lēmums atceļams un pieteikums nododams jaunai izskatīšanai.

[5] AS „Belteheksport” pārstāve iesniegusi blakus sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 9.novembra lēmumu. Blakus sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[5.1] Tiesa nepareizi piemērojusi un savā lēmumā pamatojusies uz Ņujorkas konvencijas 5.pantu, jo šī norma nosaka šķīrējtiesas līguma robežas un tā nav piemērojama, lai noteiktu, vai persona ir bijusi šķīrējtiesas līguma puse. Konkrētajā gadījumā šķīrējtiesa ir lēmusi par strīdu, kas paredzēts šķīrējtiesas līgumā.

[5.2] Apstākļi, vai puses ir vienojušās par šķīrējtiesas klauzulu, ir vērtējusi pati šķīrējtiesa. Atbildētāja adrese, kas minēta aizdevuma līgumā, var arī neatbilst uzņēmuma juridiskajai adresei. Turklāt vēstulē Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskajai šķīrējtiesai SIA „Flaters” grāmatvede norādījusi, ka aizdevuma līguma sakarā pārskaitītie naudas līdzekļi atrodas kompānijas norēķinu kontos.

[5.3] Šķīrējtiesas procesa laikā atbildētāja nav izteikusi iebildumus, ka nav aizdevuma līguma un šķīrējtiesas klauzulas dalībniece. Līdz ar to tā nav izmantojusi Baltkrievijas likuma par Starptautisko arbitražu 22. un 43.pantā paredzētās tiesības un nav ievērojusi Eiropas konvencijā par starptautisko komercšķīrējtiesu noteikto, proti, iebildumus, ka atbildētāja nav bijusi šķīrējtiesas līguma dalībniece, bija jāceļ līdz brīdim, kad jāiesniedz atsauksme par prasību.

[6] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāve uzturēja blakus sūdzību atbilstoši tajā norādītajiem argumentiem, savukārt likvidējamās SIA „Flaters” pārstāvji blakus sūdzību lūdza noraidīt.

[7] Iepazinies ar lietas materiāliem un blakus sūdzības argumentiem, Senāts atzīst, ka Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 9.novembra lēmums atceļams un jautājums par ārvalsts šķīrējtiesas sprieduma atzīšanu un izpildi Latvijā izlemjams pēc būtības.

[8] Civillietu tiesu kolēģija, konstatējuma, ka aizdevuma līgums noslēgts ar SIA „Flaters Ltd”, kurai nav norādīts reģistrācijas numurs, tikai adrese, secinājusi, ka pirmās instances tiesa, atzīstot Latvijā šķīrējtiesas spriedumu, nav ievērojusi Ņujorkas konvencijas 5.panta noteikumus. Senāts minēto apelācijas instances tiesas secinājumu uzskata par nepamatotu.

Ņujorkas konvencijas 5.panta 1. daļas c. punkts, uz ko lēmumā atsaukusies apelācijas instances tiesa, paredz, ka šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildīšanu var atteikt pēc tās puses lūguma, pret kuru tā vērsta tikai tad, ja šī puse iesniegs pierādījumus, ka ārvalsts šķīrējtiesas nolēmums pieņemts par strīdu, kas nav paredzēts šķīrējtiesas nolīguma vai šķīrējtiesas piezīmes līguma noteikumos vai neatbilst tiem (..).

Senāts, vērtējot minētās tiesību normas tvērumu, piekrīt blakus sūdzības iesniedzējas argumentiem, ka šī tiesību norma nosaka šķīrējtiesas līguma robežas, citiem vārdiem sakot, tiesai, piemērojot norādīto tiesību normu, jāpārbauda, vai strīds, par kuru šķīrējtiesa ir taisījusi spriedumu, saskaņā ar šķīrējtiesas līgumu ir paredzēts nodot izskatīšanai šķīrējtiesā.

Ievērojot, ka lietā nepastāv domstarpības par jautājumu, kādi strīdi saskaņā ar 2007.gada 30.marta šķīrējtiesas līgumu puses ir paredzējušas nodot izskatīšanai attiecīgajā šķīrējtiesā, bet domstarpības ir par jautājumu, vai SIA „Flaters” ir aizdevuma līguma un tajā ietvertā šķīrējtiesas līguma dalībniece, Senāts secina, ka Ņujorkas konvencijas 5.panta pirmās daļas c. punkts lietā nebija piemērojams.

[9] Senāta ieskatā likvidējamās SIA „Flaters” pārstāvju iebildumi, ka tā nav atzīstama par aizdevuma līguma un tajā ietvertā šķīrējtiesas līguma dalībnieci, ir saistāmi nevis ar Ņujorkas konvencijas 5.panta pirmās daļas c. punktu, bet gan ar Eiropas konvencijas par starptautisko komercšķīrējtiesu 5.panta noteikumiem.

Eiropas konvencijas 5.panta 1.punktā ir noteikts, ka pusei, kas nodomājusi celt prasību par strīda pakļautību šķīrējtiesnesim, pamatojoties uz to, ka šķīrējtiesas līgums neeksistē, nav spēkā vai ir atzīts par spēkā neesošu, vai ir zaudējis spēku, tā jāceļ šķīrējtiesas procesa laikā, ne vēlāk kā iesniedzot prasību vai atsauksmi uz prasību par strīda būtību. Savukārt šā panta 2.punkts paredz, ka prasības par strīda pakļautību saskaņā ar 1.punktu, kas nav pieteiktas iepriekš minētajā laikā, nevar tikt pieļautas ne esošajā, ne

turpmāmajās stadijās šķīrējtiesas procesa laikā, ne arī turpmāko tiesas procesu laikā saistībā ar sprieduma izpildi vai sprieduma saturu (..).

Tādējādi strīds par šķīrējtiesas līguma pastāvēšanu starp pusēm ir pieļaujams šķīrējtiesas procesa laikā, un strīdu par šādu jautājumu nav paredzēts izskatīt vispārējās jurisdikcijas tiesā šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanas procesā.

[10] Kā redzams no šķīrējtiesas sprieduma, SIA „Flaters”, neraugoties uz to, ka 2008.gada 21.februārī saņēma prasības pieteikumu un tam pievienotos materiālus, bet 2008.gada 23.aprīlī saņēma pavēsti par tiesas sēdes vietu un laiku, uz lietas izskatīšanu neieradās un iebildumus par prasību nesniedza.

Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskā šķīrējtiesa, izskatot lietu pēc būtības bez SIA „Flaters” pārstāvja klātbūtnes, spriedumā konstatējusi, ka Latvijā reģistrētā sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Flaters” (juridiskā adrese [...] iela 46/2 – 140, Rīga, LV-1029, Latvija) ir 2007.gada 30.marta bezprocentu aizdevuma līguma Nr.7/07/09 un tajā ietvertā šķīrējtiesas līguma dalībniece. Atzīstot par pierādītu šo apstākli, šķīrējtiesa ir pamatojusies tostarp uz SIA „Flaters” 2008.gada 28.janvāra vēstuli, kurā, sniedzot atbildi par saņemtā aizdevuma samaksu, norādīts, ka pārskaitītie naudas līdzekļi atrodas kompānijas FLATERS norēķina kontos.

Senāta ieskatā likvidējamās SIA „Flaters” pārstāvju iebildumi, ka tā nav atzīstama par aizdevuma līguma un tajā ietvertā šķīrējtiesas līguma dalībnieci, ir lietas apstākļu vērtējums pēc būtības, novērtējumu kam Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskā šķīrējtiesa jau ir devusi spriedumā.

Kā izriet no Civilprocesa likuma 637. un 649.panta noteikumiem, izskatot pieteikumu par ārvalsts šķīrējtiesas sprieduma atzīšanu un izpildi, tiesas kompetencē nav šo nolēmumu pārbaude pēc būtības, tā likumības vai pamatotības pārvērtēšana. Tiesas uzdevums ir noskaidrot, vai ārvalsts tiesa nav pārkāpusi savas kompetences ietvarus un vai ir ievērotas pušu procesuālās garantijas, kas saistītas ar lietas iztiesāšanu mutiskā tiesas sēdē. Tiesai jāpārlicinās, vai nepastāv apstākļi, kas atbilstoši starptautisko līgumu noteikumiem ir pamats pieteikuma noraidīšanai.

Civillietu tiesas kolēģija, vērtējot apstākļus, vai SIA „Flaters” ir aizdevuma līguma un šķīrējtiesas līguma dalībniece, ir pārkāpusi savas kompetences robežas, kas noteiktas Civilprocesa likuma 637. un 649.pantā. Līdz ar to tās lēmums kā neatbilstošs Civilprocesa likuma noteikumiem ir atceļams.

[11] Ievērojot, ka iepriekš minētie iebildumi par šķīrējtiesas sprieduma atzīšanu ir nepamatoti un lietā nav konstatēti citi apstākļi, kas būtu saistāmi ar kādu no Ņujorkas konvencijas 5.pantā paredzētajiem pamatiem ārvalsts šķīrējtiesas sprieduma atzīšanas atteikšanai, Senāts, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 649.pantu, uzskata, ka Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskās šķīrējtiesas 2008.gada 5.septembra spriedums ir atzīstams un izpildāms Latvijā.

[12] Vērtējot Civillietu tiesas kolēģijas lēmumu kopumā, Senāts nevar piekrist apelācijas instances tiesas secinājumiem arī jautājumā, vai lietā esošie pierādījumi apstiprina, ka SIA „Flaters” nav tā pati juridiskā persona, kas minēta aizdevuma līgumā un apzīmēta kā SIA „Flaters Ltd”. Senāta ieskatā lietā nav iesniegti pārliecinoši pierādījumi, ka tās ir divas dažādas juridiskās personas.

No lietas materiāliem redzams, ka aizdevuma līgumu ir parakstījis SIA „Flaters” valdes loceklis V. T., kuram līguma parakstīšanas brīdī bija tiesības pārstāvēt sabiedrību atsevišķi (*lietas 40.lapa*). Uz līguma ir arī SIA „Flaters” zīmogs. Tāpat apzīmējums „Ltd”, kas aizdevuma līgumā lietots līdzās uzņēmuma nosaukumam un kas ir izraisījis lielākās šaubas, tulkojumā no angļu valodas apzīmē kapitālsabiedrības veidu – sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kas konkrētajā gadījumā atbilst pārbaudāmajai kapitālsabiedrībai.

AS „LTB Bank” 2009.gada 17.augusta izziņa, kurā apstiprināts, ka SIA „Flaters” nav un nekad nav bijusi bankas klients un nekādi pieprasījuma noguldījuma konti, ne arī citi konti bankā nav atvērti, tostarp aizdevuma līgumā sabiedrības rekvizītos norādītais bankas konts, arī nav uzskatāma par pārliecinošu pierādījumu strīdus apstāklim, jo, kā to spriedumā konstatējusi šķīrējtiesa, AS „Belteheksport” ir saņēmis no SIA „Flaters” vēstuli, no kuras satura izriet, ka saskaņā ar aizdevuma līgumu pārskaitītie naudas līdzekļi atrodas kompānijas Flaters norēķina kontos.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 642.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 9.novembra lēmumu atcelt.

Baltkrievijas slēgtās akciju sabiedrības „Belteheksport” pieteikumu apmierināt. Atzīt un izpildīt Latvijā Baltkrievijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas Starptautiskās

šķīrējtiesas 2008.gada 5.septembra spriedumu, ar kuru no Latvijas SIA „Flaters” par labu Baltkrievijas slēgtajai akciju sabiedrībai „Belteheksport” piedzīts parāds 190 000 EUR un līgumsods 5 624 EUR, kā arī šķīrējtiesas izdevumi 6 976,73 EUR, kopā 202 600,75 EUR, jeb 142 388,61 LVL.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	(<i>paraksts</i>)	A.Laviņš
senatore	(<i>paraksts</i>)	S.Lodziņa
senators	(<i>paraksts</i>)	K.Torgāns